

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียง

ทวีศักดิ์ จริงกิจ คป.บ., ศศ.ม.

ธวัธชัย รัตนะราช ค.บ.

ธีระพงษ์ บุญสะอาด ค.บ.

อาภรณ์ แสงทินทอง ค.บ.

ผู้ตรวจ

ดวงเดือน คุปต์คาร กศ.บ., ศศ.ม.

อัปสร พุกลานนท์ ค.บ., ศษ.ม.

ณัฐจิรา เสนา ค.บ.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

วิทยา อภิรัตน์พันธ์ ค.บ.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สารานุกรม

216-220 ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทร. 02 222 9394 • 02 222 5371-2 FAX 02 225 6556 • 02 225 6557

email: info@wpp.co.th

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่
ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

ทวีศักดิ์ จริงกิจ

ธวัชชัย รัตนะราช

ธีระพงษ์ บุญสะอาด

อาภรณ์ แสงทินทอง

ผู้ตรวจ

ดวงเดือน คุปต์คาร

อัปสร พุกลานนท์

ณัฐจิรา เสนา

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์

วิทยา อภิรัตน์พันธ์

ISBN 978-974-18-5912-2

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเรณูชัย จงพิพัฒน์สุข กรรมการผู้จัดการ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เล่มนี้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนและครูผู้สอนใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญตามที่ต้องการทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำประโยชน์ให้สังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ศิลปะ เล่มนี้ยึดแนวการจัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของศิลปะ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยพัฒนานักเรียนแบบองค์รวมอยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการความคิดรวบยอด ที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติ (Active Learning) และเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based Learning) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ให้ตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) เน้นทักษะที่สร้างเสริมความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดตามหลักสูตร

การจัดทำหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ศิลปะ เล่มนี้ คณะผู้จัดทำซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาและการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ได้กำหนดหน่วยการเรียนรู้ให้ครอบคลุมกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์) และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ แบบฝึกทักษะกระบวนการทางศิลปะ กิจกรรมเสนอแนะ โครงการ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และคำถามทบทวนให้สมบูรณ์อยู่ในเล่มเดียว

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ศิลปะ เล่มนี้จะสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ด้านศิลปะ และสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดชั้นปี ระบุตัวชี้วัดซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้

2. ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้ เป็นการรวบรวมเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้มาจัดระเบียบ แสดงความเชื่อมโยงของเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ

3. ประโยชน์จากการเรียน นำเสนอไว้เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้และทักษะจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. คำถามนำ-กิจกรรมนำ (ลองคิด ลองตอบ) เป็นคำถามหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ต้องการที่จะค้นหาคำตอบ

5. เนื้อหา ตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี และสาระการเรียนรู้แกนกลาง

6. ความรู้เสริม/เกร็ดความรู้ (ศิลปะน่ารู้ ดนตรีน่ารู้ นาฏศิลป์น่ารู้) เป็นความรู้เพื่อเพิ่มพูนให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้น

7. แหล่งค้นข้อมูล เป็นแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ หนังสือ สถานที่ บุคคล เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเนื้อหาที่สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน

8. กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ (ฝึกฝนงานศิลป์ ฝึกฝนดนตรี ฝึกฝนนาฏศิลป์) เป็นกิจกรรมที่กำหนดไว้เมื่อจบเนื้อหาแต่ละช่วง แต่ละตอน เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับวัย สะดวกในการปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และส่งเสริมให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

9. สรุป ได้สรุปเนื้อหาไว้หลายรูปแบบ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้หรือเรียนกว้าง ๆ อย่างรวดเร็ว

10. กิจกรรมเสนอแนะ เป็นกิจกรรมเสนอแนะให้นักเรียนได้ปฏิบัติ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การวางแผน และการแก้ปัญหาของนักเรียน

11. โครงงาน เป็นการให้นักเรียนปฏิบัติโครงงาน โดยเสนอแนะหัวข้อโครงงานและแนวทางการปฏิบัติ

12. การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นกิจกรรมที่เสนอแนะให้นักเรียนได้นำความรู้ ทักษะ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

13. คำถามทบทวน เป็นคำถามเพื่อทบทวนผลการเรียนรู้ของนักเรียน

14. บรรณานุกรม เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร เว็บไซต์ที่ใช้ประกอบการเขียน

15. อภิธานศัพท์ เป็นคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหาซึ่งพิมพ์ด้วยสีชมพูและนำมาจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรและอธิบาย

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พื้นฐานงานศิลป์..... 1

ตัวชี้วัดชั้นปี	1
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้.....	1
ประโยชน์จากการเรียน.....	1
ลองคิด ลองตอบ	1
1. วงสี่เหลี่ยมจัตุรัส.....	2
1.1 สี่เหลี่ยมจัตุรัส.....	2
1.2 การใช้สี่เหลี่ยมจัตุรัสในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์.....	3
ศิลปะน่ารู้.....	4
ฝึกฝนงานศิลป์.....	4
2. หลักการจัดภาพ	4
2.1 ขนาด	4
ฝึกฝนงานศิลป์.....	5
2.2 สัดส่วน	6
ฝึกฝนงานศิลป์.....	7
2.3 ความสมดุล	8
ฝึกฝนงานศิลป์.....	9
แหล่งค้นข้อมูล.....	9
สรุป.....	10
กิจกรรมเสนอแนะ.....	11
โครงงาน	11
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....	11
คำถามทบทวน.....	11

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสรรค์งานศิลป์ 12

ตัวชี้วัดชั้นปี.....	12
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้.....	12
ประโยชน์จากการเรียน.....	12
ลองคิด ลองตอบ	12

1. รูปและพื้นที่ว่างในงานทัศนศิลป์.....	13
1.1 จุด	13
1.2 เส้น.....	14
1.3 รูปร่าง รูปทรง	14
1.4 สี	15
ศิลปะน่ารู้.....	15
ฝึกฝนงานศิลป์.....	15
2. งานทัศนศิลป์รูปแบบ 2 มิติ และรูปแบบ 3 มิติ	15
2.1 รูปแบบ 2 มิติ.....	15
2.2 รูปแบบ 3 มิติ.....	16
2.3 การสร้างมิติของงานทัศนศิลป์ด้วยแสงเงาและน้ำหนัก.....	16
ฝึกฝนงานศิลป์.....	17
3. การสร้างงานทัศนศิลป์โดยใช้สี่เหลี่ยมจัตุรัส หลักการจัดขนาด สัดส่วน และความสมดุล	17
3.1 การสร้างงานทัศนศิลป์โดยใช้สี่เหลี่ยมจัตุรัส.....	17
ฝึกฝนงานศิลป์.....	17
3.2 การสร้างงานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการจัดขนาด	18
ฝึกฝนงานศิลป์.....	19
3.3 การสร้างงานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการจัดสัดส่วน	19
ศิลปะน่ารู้.....	20
ฝึกฝนงานศิลป์.....	20
3.4 การสร้างงานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการจัดความสมดุล	20
ฝึกฝนงานศิลป์.....	21

4. แผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ..	21
4.1 แผนภาพ.....	21
ฝึกฝนงานศิลป์.....	22
4.2 แผนผัง.....	23
ฝึกฝนงานศิลป์.....	23
4.3 ภาพประกอบ.....	24
ฝึกฝนงานศิลป์.....	25
5. การใช้หลักการเพิ่มและลดในการสร้างงานปั้น.....	26
5.1 หลักการเพิ่ม.....	26
5.2 หลักการลด.....	26
6. กระบวนการสร้างสรรค์งานปั้น.....	26
ฝึกฝนงานศิลป์.....	27
แหล่งค้นข้อมูล.....	27
สรุป.....	28
กิจกรรมเสนอแนะ.....	29
โครงงาน.....	30
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....	30
คำถามทบทวน.....	30

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 งานศิลป์กับ

วัฒนธรรม 31

ตัวชี้วัดชั้นปี	31
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้.....	31
ประโยชน์จากการเรียน.....	31
ลองคิด ลองตอบ	31
1. บทบาทของงานทัศนศิลป์ในชีวิตและสังคม.....	32
1.1 ผลกระทบของสิ่งของเครื่องใช้	32
1.2 ที่อยู่อาศัย	33
1.3 สิ่งตกแต่ง	33
1.4 อาชีพ	34
1.5 อนุสรณ์สถาน	34

ศิลปะน่ารู้.....	35
------------------	----

ฝึกฝนงานศิลป์.....	35
--------------------	----

2. อิทธิพลของศาสนาที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น.....	35
2.1 งานจิตรกรรม.....	35
2.2 งานประติมากรรม	36
2.3 งานสถาปัตยกรรม	37
2.4 งานหัตถกรรม.....	39
ฝึกฝนงานศิลป์.....	40
3. อิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์.....	40
3.1 การสร้างงานทัศนศิลป์ในภาคเหนือ	40
3.2 การสร้างงานทัศนศิลป์ในภาคกลาง	41
3.3 การสร้างงานทัศนศิลป์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	42
3.4 การสร้างงานทัศนศิลป์ในภาคใต้	43
ฝึกฝนงานศิลป์.....	44
แหล่งค้นข้อมูล.....	44
สรุป.....	45
กิจกรรมเสนอแนะ.....	46
โครงงาน	46
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....	46
คำถามทบทวน.....	46

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 องค์ประกอบดนตรี.. 47

ตัวชี้วัดชั้นปี.....	47
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้.....	47
ประโยชน์จากการเรียน.....	47
ลองคิด ลองตอบ	47
1. องค์ประกอบดนตรีไทย	48
1.1 เสียง.....	48

1.2 จังหวะ.....	49
ดนตรีน่ารู้.....	49
1.3 ทำนอง.....	49
1.4 พื้นผิวของดนตรี.....	50
1.5 เสียงประสาน.....	50
ดนตรีน่ารู้.....	51
1.6 สีล้นของเสียง.....	51
1.7 รูปแบบหรือคีตลักษณ์.....	51
ฝึกฝนดนตรี.....	52
2. องค์ประกอบดนตรีสากล.....	52
2.1 เสียง (tone).....	52
2.2 จังหวะดนตรี (rhythm).....	53
2.3 ทำนองเพลง (melody).....	54
2.4 เสียงประสาน (harmony).....	54
2.5 พื้นผิวของดนตรี (texture).....	55
2.6 สีล้นของเสียง (tone color).....	56
2.7 รูปแบบของเพลงหรือคีตลักษณ์ (form).....	56
ฝึกฝนดนตรี.....	56
3. ศัพท์สังคีต.....	57
3.1 ศัพท์ทางดนตรีไทย.....	57
ดนตรีน่ารู้.....	58
ฝึกฝนดนตรี.....	58
3.2 ศัพท์ทางดนตรีสากล.....	58
ฝึกฝนดนตรี.....	59
4. การบรรยายความรู้สึกและแสดง ความคิดเห็นที่มีต่อบทเพลง.....	59
4.1 คำร้องในบทเพลง.....	59
4.2 องค์ประกอบในบทเพลง.....	60
4.3 คุณภาพเสียงในบทเพลง.....	61
ฝึกฝนดนตรี.....	61
แหล่งค้นข้อมูล.....	61

สรุป.....	62
กิจกรรมเสนอแนะ.....	63
โครงการ.....	63
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....	63
คำถามทบทวน.....	63

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 สร้างสรรค์งาน

ดนตรี 64

ตัวชี้วัดชั้นปี.....	64
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้.....	64
ประโยชน์จากการเรียน.....	64
ลองคิด ลองตอบ.....	64
1. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี .. 65	
1.1 เครื่องหมายและสัญลักษณ์ ทางดนตรีไทย.....	65
ฝึกฝนดนตรี.....	66
1.2 เครื่องหมายและสัญลักษณ์ ทางดนตรีสากล.....	66
ดนตรีน่ารู้.....	67
ฝึกฝนดนตรี.....	70
2. เพลงไทยในอัตราจังหวะ 2 ชั้น.....	71
ตัวอย่างโน้ตเพลงไทยในอัตรา จังหวะ 2 ชั้น.....	71
ฝึกฝนดนตรี.....	72
3. บันไดเสียงเมเจอร์ (major scale)	73
3.1 ชื่อประจำชั้นต่าง ๆ ของ บันไดเสียง.....	73
3.2 การเปรียบเทียบบันไดเสียงกับ ลิมนิ้วเครื่องดนตรีประเภท คีย์บอร์ด.....	74
3.3 โน้ตเพลงสากลในบันไดเสียง ซีเมเจอร์ (C Major scale)	74

ฝึกฝนดนตรี	76
4. การสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี	76
4.1 การร้องเพลงประกอบดนตรี	77
4.2 การสร้างสรรค์รูปแบบจังหวะและ ทำนอง	78
ฝึกฝนดนตรี	79
แหล่งค้นข้อมูล	79
สรุป	80
กิจกรรมเสนอแนะ	81
โครงงาน	81
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	81
คำถามทบทวน	81

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ดนตรีกับมรดกทาง

วัฒนธรรม..... 82

ตัวชี้วัดชั้นปี	82
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้	82
ประโยชน์จากการเรียน	82
ลองคิด ลองตอบ	82
1. เครื่องดนตรีพื้นบ้านและบทบาทหน้าที่ ในการบรรเลง	83
1.1 เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ	83
1.2 เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้	84
1.3 เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคกลาง	85
1.4 เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน	86
ฝึกฝนดนตรี	86
2. เครื่องดนตรีสากล	87
2.1 เครื่องสาย (The stringed instrument)	87
2.2 เครื่องลมไม้ (The woodwind instrument) ..	88

2.3 เครื่องลมทองเหลืองหรือโลหะ (The brass instrument)	88
--	----

2.4 เครื่องตีหรือเครื่องกระทบ (The percussion instrument) ..	89
---	----

2.5 เครื่องลิ่มนิ้วหรือคีย์บอร์ด (The keyboard instrument) ..	90
ฝึกฝนดนตรี	90

3. ดนตรีในประวัติศาสตร์	90
-------------------------------	----

3.1 ดนตรีในเหตุการณ์สำคัญทาง ประวัติศาสตร์	90
ฝึกฝนดนตรี	92

3.2 ยุคสมัยของดนตรี	92
ฝึกฝนดนตรี	95
ดนตรีน่ารู้	101
ฝึกฝนดนตรี	101

3.3 อิทธิพลของวัฒนธรรมต่อดนตรี ท้องถิ่น	101
ฝึกฝนดนตรี	102
แหล่งค้นข้อมูล	102

สรุป	103
กิจกรรมเสนอแนะ	104
โครงงาน	104
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	104
คำถามทบทวน	104

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 นาฏศิลป์และ

การละคร 105

ตัวชี้วัดชั้นปี	105
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้	105
ประโยชน์จากการเรียน	105
ลองคิด ลองตอบ	105

1. นาฏศิลป์และการละครของไทย	106
1.1 ความหมายของนาฏศิลป์และ การละครของไทย.....	106
1.2 ความเป็นมาของนาฏศิลป์และ การละครของไทย.....	106
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	107
1.3 ความสำคัญและคุณค่าของ นาฏศิลป์และการละครของไทย	107
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	109
1.4 บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ และการละครของไทย	109
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	111
2. การแสดงนาฏศิลป์และละคร ในวันสำคัญ	111
2.1 วันคล้ายวันสถาปนาโรงเรียนหรือ วันครบรอบการก่อตั้งโรงเรียน ..	111
2.2 วันกีฬาของโรงเรียน	112
2.3 วันเกษียณอายุราชการครู อาจารย์	112
2.4 วันเฉลิมพระชนมพรรษา.....	112
2.5 วันสำคัญในเทศกาลต่าง ๆ	113
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	113
แหล่งค้นข้อมูล.....	113
สรุป.....	114
กิจกรรมเสนอแนะ.....	115
โครงงาน	116
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	116
คำถามทบทวน.....	116

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การแสดงนาฏศิลป์ และการละคร 117

ตัวชี้วัดชั้นปี.....	117
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้.....	117

ประโยชน์จากการเรียน.....	117
ลองคิด ลองตอบ.....	117
1. รำวงมาตรฐาน	118
1.1 รำวงมาตรฐานเพลงชาวไทย.....	119
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	120
1.2 รำวงมาตรฐานเพลงดวงจันทร์ ขวัญฟ้า.....	121
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	122
2. ระบำตารีกีปัส	123
2.1 ลักษณะการแสดง	123
2.2 การแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบ การแสดง.....	123
2.3 เพลงและวงดนตรีประกอบ การแสดง.....	123
2.4 อธิบายท่ารำ.....	123
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	126
นาฏศิลป์น่ารู้.....	126
3. ฟ้อนเงี้ยว	126
3.1 ลักษณะการแสดง	126
3.2 การแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบ การแสดง.....	127
3.3 เพลงและวงดนตรีประกอบ การแสดง.....	127
3.4 อธิบายท่ารำ.....	127
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	131
4. ละครสร้างสรรค์	131
4.1 พื้นฐานการแสดงละครใบ้.....	132
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	132
4.2 ตัวอย่างการแสดงละครใบ้.....	133
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	133
5. เพลงปลุกใจ ขอไทยอยู่เป็นไทย	133
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	134
แหล่งค้นข้อมูล.....	134

สรุป.....	135
กิจกรรมเสนอแนะ.....	136
โครงงาน.....	136
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....	136
คำถามทบทวน.....	136

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 การสร้างสรรค์ทำรำ ทางนาฏศิลป์ไทย 137

ตัวชี้วัดชั้นปี.....	137
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้.....	137
ประโยชน์จากการเรียน.....	137
ลองคิด ลองตอบ.....	137
1. สิ่งสำคัญในการสร้างสรรค์ทำรำ ทางนาฏศิลป์ไทย.....	138
1.1 นาฏยศัพท์.....	138
1.2 ภาษาท่าทางนาฏศิลป์.....	139
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	139
2. หลักในการสร้างสรรค์ทำรำ ทางนาฏศิลป์ไทย.....	140
2.1 การสร้างสรรค์ทำรำ ตามทำนองเพลง.....	140
2.2 การสร้างสรรค์ทำรำที่สื่อ ความหมายตามเนื้อเพลง.....	140
2.3 การนำหลักในการสร้างสรรค์ ทำรำทางนาฏศิลป์ไทยมา สร้างสรรค์ชุดการแสดง.....	141
3. ตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำรำประกอบ เพลงพื้นเมือง.....	141

พ็อนมัลย์.....	141
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	151
4. หลักการชมการแสดง.....	151
5. การวิเคราะห์และชื่นชม การแสดงนาฏศิลป์และการละคร.....	152
5.1 หลักการวิเคราะห์การแสดง นาฏศิลป์และการละคร.....	153
5.2 ประโยชน์จากการวิเคราะห์ การแสดงนาฏศิลป์และการละคร.....	154
6. บทบาทหน้าที่ในงานนาฏศิลป์ และการละคร.....	154
6.1 ฝ่ายอำนวยการ.....	155
6.2 ฝ่ายจัดการแสดง.....	155
6.3 ฝ่ายธุรการ.....	155
ฝึกฝนนาฏศิลป์.....	155
แหล่งค้นข้อมูล.....	155
สรุป.....	156
กิจกรรมเสนอแนะ.....	157
โครงงาน.....	157
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน.....	157
คำถามทบทวน.....	157
* บรรณานุกรม.....	158
* อภิธานศัพท์.....	160
* ตารางวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดชั้นปีกับสาระการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้.....	166

หน่วยการเรียนรู้ที่

1

พื้นฐานงานศิลป์

ตัวจัดชั้นปี

1. ระบุสีคู่ตรงข้าม และอธิบายเกี่ยวกับการใช้สีคู่ตรงข้ามในการถ่ายทอดความคิดและอารมณ์ (ศ 1.1 ป. 6/1)
2. อธิบายหลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุลในการสร้างงานทัศนศิลป์ (ศ 1.1 ป. 6/2)
3. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้าม หลักการจัดขนาด สัดส่วน และความสมดุล (ศ 1.1 ป. 6/6)

ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้

ประโยชน์จากการเรียน

รู้และเข้าใจสีคู่ตรงข้ามและสามารถใช้ในการถ่ายทอดความคิดและอารมณ์ได้ รวมทั้งรู้และเข้าใจหลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุลในการสร้างงานทัศนศิลป์

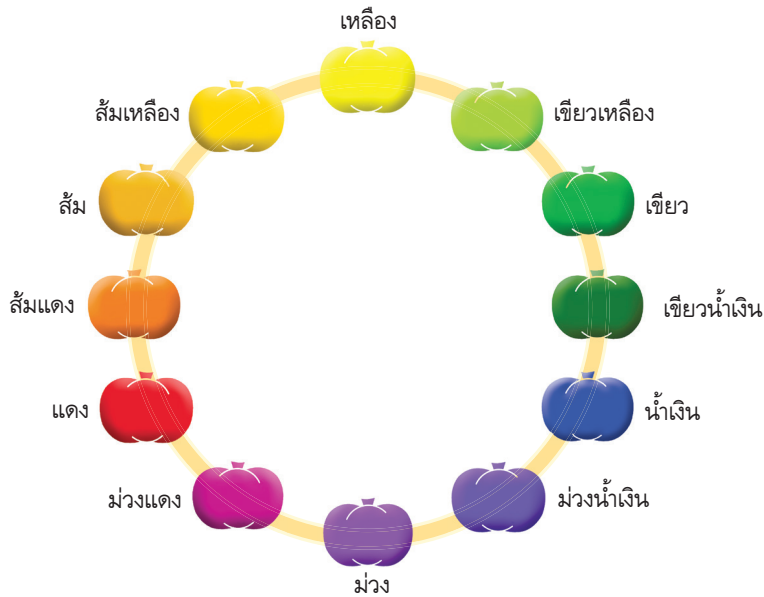
ลองคิด ลองตอบ

สีคู่ตรงข้ามของสีในภาพคือสีอะไร

1. วงสีธรรมชาติ

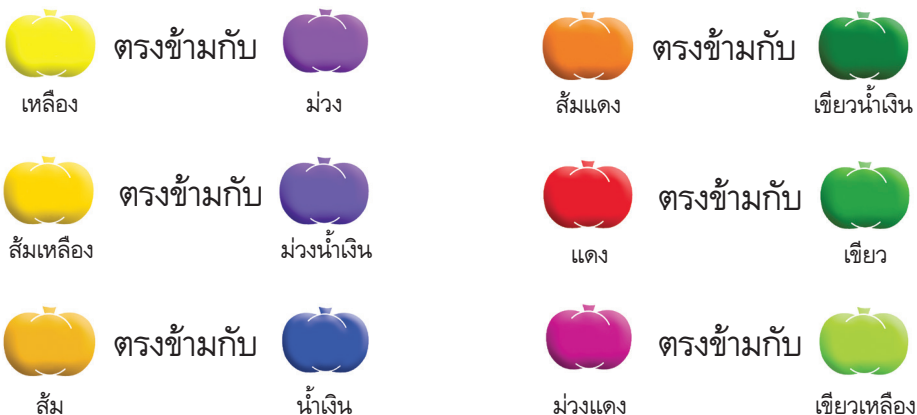
วงสีธรรมชาติ เกิดจากการนำสีเหลือง แดง น้ำเงินมาผสมกันเป็น 12 สี คือ สีเหลือง สีเขียวเหลือง สีเขียว สีเขียวน้ำเงิน สีนํ้าเงิน สีม่วงน้ำเงิน สีม่วง สีม่วงแดง สีแดง สีส้มแดง สีส้ม และสีส้มเหลือง หรือเรียกว่า “วงจรัส”

1.1 สีคู่ตรงข้าม

สีคู่ตรงข้าม คือ สีที่อยู่ตรงกันข้ามในวงสีธรรมชาติ ถ้านำมาวางคู่กันจะทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งหรือตัดกัน

สีคู่ตรงข้ามในวงจรัสมี 6 คู่ ได้แก่

1.2 การใช้สีคู่ตรงข้ามในการสร้างผลงานทัศนศิลป์

ถ้านำสีคู่ตรงข้ามมาวางคู่กันในปริมาณเนื้อสีที่เท่ากัน สีจะตัดกันมาก มีความขัดแย้งกัน วิธีใช้สีคู่ตรงข้ามในการสร้างผลงานทัศนศิลป์ คือ

1) สีคู่ตรงข้ามควรมีปริมาณร้อยละ 80 ต่อร้อยละ 20 หมายความว่า ถ้านักเรียนใช้สีเขียว ร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาพ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 20 ก็คือส่วนของสีแดง ซึ่งเป็นสีคู่ตรงข้ามกับสีเขียว

ใช้สีแดงประมาณร้อยละ 20
ต่อสีเขียวในภาพประมาณร้อยละ 80

2) ถ้าจำเป็นต้องใช้สีคู่ตรงข้ามในจำนวนเท่ากัน ต้องทำให้สีใดสีหนึ่งลดความสดใสลง โดยการผสมด้วยสีดำหรือสีขาวเพิ่มอีกเล็กน้อย

การลดความขัดแย้งของสีซึ่งเป็นสีคู่ตรงข้าม คือ สีแดงกับสีเขียว
(ลดความเข้มของสีเขียวลงเพื่อลดความขัดแย้งของสีและทำให้ภาพมีความน่าสนใจมากขึ้น)

ศิลปะน่ารู้

ผลงานศิลปะที่มีสื่อตรงข้าม อยู่ในภาพด้วยจะทำให้ผลงานน่าสนใจ และให้ความรู้สึกตื่นเต้น

ฝึกฝนงานศิลป์

นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดย นำความรู้เรื่อง สื่อตรงข้าม มาใช้ในการ สร้างสรรค์ผลงาน แล้วนำเสนอผลงานหน้า ชั้นเรียน

2. หลักการจัดภาพ

การจัดภาพ หมายถึง การจัดวางภาพให้ปรากฏเด่นชัด และจัดเรื่องราว ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่เป็นพื้นหลังในภาพเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม มีความสัมพันธ์ ระหว่างภาพกับพื้นหลังอย่างดีและมีคุณค่าทางศิลปะ

การจัดภาพเบื้องต้นมีหลักการดังนี้

2.1 ขนาด

ขนาด หมายถึง พื้นที่หรือขอบเขต ของรูปร่าง รูปทรง ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน ความแตกต่างนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการ เปรียบเทียบระหว่างกัน

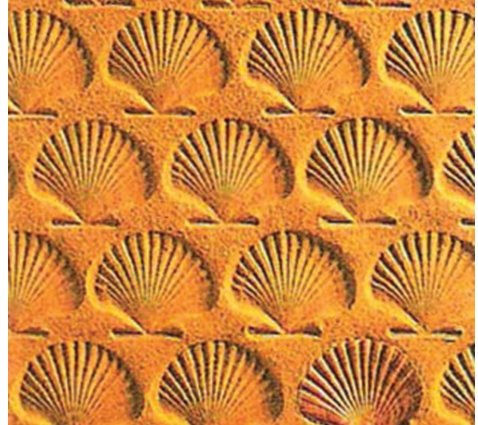
การจัดภาพโดยนำขนาดที่เท่ากัน มาสร้างความสมดุลในผลงาน ผลงานของวีระ โยธาประเสริฐ

การจัดภาพโดยนำขนาดที่ใกล้เคียงกัน มาสร้างความเป็นเอกภาพในงานภาพพิมพ์ ผลงานของประหยัด พงษ์ดำ

การจัดภาพโดยนำขนาดมาสร้างจุดเด่น
ในงานจิตรกรรมฝาผนัง

การจัดภาพโดยนำขนาดที่เท่ากัน
มาสร้างความกลมกลืนในผลงาน

การจัดภาพโดยนำรูปทรงผลไม้ที่มีขนาดแตกต่างกัน
มาสร้างความแตกต่างในผลงาน ผลงานของวิริน เชาวนะ

ฝึกฝนงานศิลป์

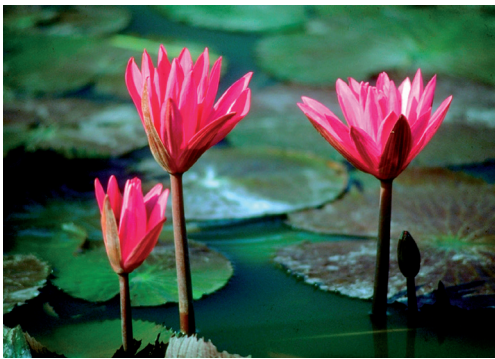
นักเรียนศึกษาขนาดจากสิ่งของต่าง ๆ ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงาน
ศิลปะอย่างไร

2.2 สัดส่วน

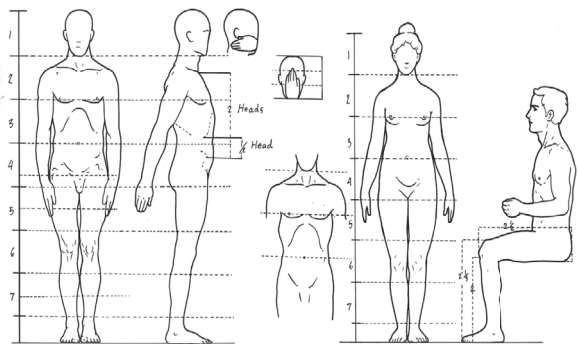
สัดส่วน หมายถึง ความสัมพันธ์ของทัศนธาตุ ซึ่งมีขนาด ความกว้าง ความยาว ความสูง ความลึกของสิ่งต่าง ๆ ที่มีความพอดี ความเหมาะสมด้วยการเปรียบเทียบ เช่น สัดส่วนของคน สัตว์ พืช วัตถุ สิ่งของ เป็นต้น

สัดส่วนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) สัดส่วนที่สมบูรณด้วยตนเอง เป็นลักษณะความสอดคล้องของรูปที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ

สัดส่วนของดอกบัวที่สัมพันธ์กับขนาดของก้านดอก

สัดส่วนของมนุษย์ที่แสดงความสัมพันธ์กันด้วยสัดส่วนความสูงเจ็ดส่วนครึ่ง

2) สัดส่วนที่สมบูรณด้วยองค์ประกอบอื่น เป็นลักษณะความสอดคล้องของรูปที่เกิดขึ้นจากมนุษย์

สัดส่วนของห้องที่สัมพันธ์กับขนาดของเฟอร์นิเจอร์

สัดส่วนของดอกไม้ที่สัมพันธ์กับขนาดของแจกัน

สัดส่วนต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน เกิดความพอเหมาะ พอดี จึงจะเกิดคุณค่าทางความงามและประโยชน์ใช้สอย สิ่งของเครื่องใช้ของมนุษย์ต้องได้สัดส่วนขนาดเหมาะสมกับส่วนสูง น้ำหนัก สรีระของผู้ใช้ เช่น เตียงนอน เก้าอี้ ตู้เสื้อผ้า เครื่องใช้ เป็นต้น งานศิลปะต้องมีขนาดพอเหมาะ มีสัดส่วนที่สัมพันธ์กลมกลืนกัน จึงจะเกิดความสวยงาม เช่น ภาพเขียนต้องมีมิติตื้นลึก สีเส้นสวยงาม จัดได้เหมาะสม รูปปั้นต้องสามารถทรงตัวอยู่ได้ ไม่หนักหรือเบาเกินไป รูปร่าง รูปทรงได้สัดส่วนที่ถูกต้อง ขนาดพอเหมาะกับสถานที่ตั้ง ส่วนสูงของอาคารสัมพันธ์กับส่วนสูงของมนุษย์ เป็นต้น

การใช้สัดส่วนในการสร้างสรรคงานทัศนศิลป์

ในการสร้างสรรคงานทัศนศิลป์มีการนำสัดส่วนมาใช้ในการสร้างสรรคในลักษณะต่าง ๆ มากมาย เช่น

สันกำแพง

ผลงานของสังัด ปุยอ้อก

เทคนิคสีอะคริลิกบนผ้าใบ

การใช้สัดส่วนในภาพทิวทัศน์ โดยสัดส่วนของต้นไม้ชนิดต่าง ๆ บ้านเรือน และสิ่งของต่าง ๆ มีสัดส่วนกลมกลืนสัมพันธ์กัน

ฝึกฝนงานศิลป์

นักเรียนศึกษาสัดส่วนจากสิ่งของต่าง ๆ ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างไร

2.3 ความสมดุล

ความสมดุล หมายถึง ความเท่ากัน เสมอกัน มีน้ำหนักและมีความกลมกลืน พอเหมาะพอดี รวมถึงการถ่วงดุลของการขัดแย้งกัน การซ้ำกันของส่วนประกอบของศิลปะ เช่น รูปร่าง รูปทรง ลักษณะผิว สี ขนาด ลวดลาย เป็นต้น การนำเอาส่วนประกอบศิลปะมาจัดให้เกิดน้ำหนักทั้งสองข้างซ้าย-ขวาเท่ากัน โดยมีแกนสมมาตรหรือเส้นกึ่งกลางทำหน้าที่แบ่งภาพด้านซ้าย-ขวา หน้า-หลัง บน-ล่างให้เท่ากัน การเท่ากันอาจไม่เท่ากันจริง ๆ ก็ได้ แต่จะเท่ากันในความรู้สึกตามที่ตามองเห็น

ความสมดุลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) **ความสมดุลแบบสองข้างเหมือนกัน** หมายถึง การจัดวางองค์ประกอบต่าง ๆ ของศิลปะให้ทั้งสองข้างของแกนสมมาตรมีขนาด ลวดลาย น้ำหนักเท่ากัน มีรูปแบบเหมือนกัน ความสมดุลลักษณะสองข้างเหมือนกันนิยมใช้ในงานออกแบบที่ต้องการความรู้สึกนิ่งและมั่นคง

ความสมดุลแบบสองข้างเหมือนกันในงานวาดภาพระบายสี
ผลงานของ ด.ช.พรชัย ใจสนิท

2) ความสมดุลแบบสองข้างไม่เหมือนกัน หมายถึง การนำทัศนธาตุทางศิลปะ มาจัดองค์ประกอบศิลป์ โดยจัดวางให้ไม่เท่ากันหรือไม่เหมือนกันทั้งสองข้าง แต่เมื่อมองดูแล้วให้ความรู้สึกเท่ากันจากน้ำหนักโดยรวม ดูแล้วสมดุลกันทั้งภาพ และให้คุณค่าทางความคิด สร้างสรรค์ที่เป็นอิสระและแปลกใหม่

ความสมดุลแบบสองข้างไม่เหมือนกันในงานวาดภาพพระบายสี

ผลงานของ ด.ช.คมกริช วิชัยกาญจน์

ผลงานของ ด.ญ.พิชามณัฐ วิทยาเลิศ

ฝึกฝนงานศิลป์

นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ โดยนำความรู้เรื่อง ความสมดุล มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานให้สวยงาม แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

แหล่งค้นข้อมูล

เว็บไซต์ของหน่วยงานและสถาบันการศึกษา

- หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

<http://www.queengallery.org>

- ศิลปะร่วมสมัยไทย

<http://www.rama9art.org>

- ศิลปะออนไลน์

<http://www.artbangkok.com>

สรุป

พื้นฐานงานศิลป์

1. วงสีธรรมชาติ

1.1 สีคู่ตรงข้าม

คือ สีที่อยู่ตรงกันข้ามในวงสีธรรมชาติ ถ้านำมาวางคู่กันจะทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งหรือตัดกัน

1.2 การใช้สีคู่ตรงข้ามในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์

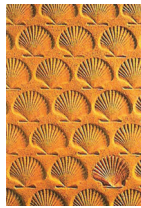

2. การจัดภาพ

2.1 ขนาด

เอกภาพ

ความกลมกลืน

จุดเด่น

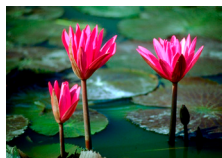

ความสมดุล

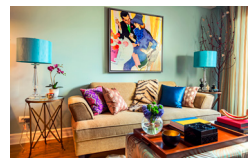

ความขัดแย้ง

2.2 สัดส่วน

สัดส่วนที่สมบุรณ์ด้วยตนเอง

สัดส่วนที่สมบุรณ์ด้วยองค์ประกอบอื่น

2.3 ความสมดุล

ความสมดุลแบบสองข้างเหมือนกัน

ความสมดุลแบบสองข้างไม่เหมือนกัน

กิจกรรมเสนอแนะ

1. นักเรียนวาดภาพระบายสีโดยเลือกใช้สีคู่ตรงข้ามที่สนใจ 1 คู่ ระบายตามจินตนาการอิสระ
2. นักเรียนร่วมกันสนทนากิจการจัดภาพในหัวข้อ ขนาด สัดส่วน ความสมดุล เพื่อวิเคราะห์หลักการจัดภาพในผลงานศิลปะ
3. นักเรียนวาดภาพระบายสีโดยนำความรู้เรื่อง การจัดภาพ มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระ

โครงงาน

นักเรียนเลือกปฏิบัติโครงงานต่อไปนี้ตามความสนใจ หรือคิดโครงงานขึ้นเอง โดยขอคำแนะนำจากครู แล้วปฏิบัติตามขั้นตอนการทำโครงงาน

1. โครงงานศึกษาค้นคว้าการนำสีคู่ตรงข้ามมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน
2. โครงงานวิเคราะห์ผลงานศิลปะในเรื่องการจัดภาพ
3. โครงงานการนำหลักการจัดภาพมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

- นักเรียนสร้างผลงานทัศนศิลป์ได้หลากหลายตามความต้องการ

คำถามทบทวน

1. อธิบายความหมายของสีคู่ตรงข้ามตามความเข้าใจ
2. การใช้สีคู่ตรงข้ามควรมีปริมาณเท่าใด
3. การจัดภาพหมายถึงอะไร
4. นักเรียนสามารถนำความรู้เรื่อง สัดส่วน มาใช้ในการสร้างสร้งงานทัศนศิลป์ประเภทใดได้บ้าง
5. อธิบายความสมดุลแบบสองข้างไม่เหมือนกันตามความเข้าใจ